

דף סג

'כגון שגמר בלבו לתרוויהו, בין למולין בין לערלים, והוציא בפיו לערלים, ולא הספיק לומר למולין עד שנגמרה שחיטה בערלים'. מכאן אחת ההוכחות שהביאו התוס' (ורמו לזה רש"י), שבכל מקום שאמרו מחשבה הפוסלת בקדשים – צריך שיוציא בפה דוקא, כי אם מחשבת הלב היא שפוסלת, מדוע יש לפסול כשלא הספיק לומר 'למולים' עד שנגמרה השחיטה בערלים, והלא גמר בלבו למולים – אלא משמע שאמירת הפה היא שקובעת. ואולם ישנן דעות בין הראשונים שמחשבת הלב לבדה פוסלת (ע' שיטה מקובצת ב"מ מג, ועוד). ולשיטה זו צריך לדחות הראיה מכאן כי אף על פי שבמחשבה לבד אפשר לפסול, אך כאשר אדם מוציא דברים בפיו, דעתו על מוצא פיו ולא על מחשבתו, הלכך אעפ"י שחשב בלבו למולים, אין דעתו אלא על מה שאמר והרי לא אמר בשעת השחיטה אלא 'ערלים'. [וגם התוס' שהוכיחו אפשר שסוברים סברה זו, אך דוקא בדברים שהאדם פועל ומיחל במחשבתו כגון תרומה והקדש, בהם י"ל שכשמוציא בפיו אין דעתו להחל בלב אלא בפה, אבל דין מחשבה הפוסלת בקרבן אינו חלות הנפעת ע"י האדם, אלא עצם מציאות המחשבה היא הפוסלת].

עוד יש לדחות בישב דעה זו שאמנם לפי מה שסברו בתחילה שאין צריך 'פיו ולבו שוים', ודאי אין המחשבה קובעת כלום שהרי מועיל דיבור פיו אף כשאין לבו עמו, אבל לפי האמת שבכל מקום צריך פיו ולבו שוים, שוב י"ל שמחשבת הלב לבדה פוסלת בקדשים.

וכבר הרבו האחרונים לשאת ולתת בענין זה; תוקפם של דיבור ומחשבה בפסולי קדשים – ע' משנה למלך פסוה"מ יג, א; מנחת חינוך קלה, ד; יד דוד ריש מנחות; אפיקי ים ח"א כד; מנחת ברוך א; אבני נזר חו"מ סו"י נו; פרי יצחק ח"ב נב; אחיעזר ח"ב כד; ערוך השלחן העתיד קדשים ח"ב קמו; זבח תודה וזבחים כט; חדושי הגר"ר בנגיס ח"ב ד; נא, ד; חזון איש קדשים קמא כה, יד; קהלות יעקב וזבחים א; עינים למשפט ריש מנחות; עיון התלמוד קדשים-א, שיעור ג. וע"ע במובא ביוסף דעת וזבחים ב: כט: מנחות ב: ג טו:

'השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה... עד שיהא החמץ לשוחט או לזורק או לאחד מבני חבורה'. מרש"י (בד"ה עד) משמע שאם יש לאחד מהם – כולם עוברים (וכן משמע בספר יראים רצב).

אין ברור מדברי רש"י, האם כאשר יש חמץ לזורק, גם השוחט עובר עליו. ובמאירי כתב כן ואולם בירושלמי מפורש ההפך. וכן הוא בצל"ח במשנה. וכן נקט כדבר פשוט המנחת-חינוך פט, ב.

ואפשר שהמאירי הולך בזה לשיטתו שכתב שהאיסור הוא גם בשאר עבודות הקרבן, ואילו מדברי שאר הראשונים משמע כפשטות הגמרא שאין שאר העובדים חייבים אלא השוחט – ככתוב במפורש, או הזורק – מריבוי הכתוב [וכן נקט כדבר פשוט בספר לקוטי הלכות, שהמקבל והמוליך אינם עוברים. וע' דבר שמואל]. אלא שהמאירי למד שהאיסור הוא על ההקרה ב, והרי הקרבה אחת היא, ולפיכך נקט השוחט עובר אם יש חמץ לזורק, אבל שאר הראשונים נקטו שהם כאיסורים נפרדים, לשוחט ולזורק, ואין קשר ביניהם (מהגר"מ ויס שליט"א). וע"ע שבט הלוי ח"א סו"י קנ.

והתוס' והרי"ד כתבו שאין חייב אלא העובד, ולא בעל החמץ שאינו עושה מעשה. [לפי הטעם הראשון שכתבו התוס' משמע שאין מוזהרים אלא השוחט או הזורק ולא בעל החמץ. ולפי הטעם השני אפשר שהכל מוזהרים אלא שאין לוקים אלא אלו שעושים מעשה. וע"ע מנחת חינוך פט, יד; זרע אברהם ו, ה].

ומהרמב"ם (קרבן פסח א, ה; ספר המצוות קטו) משמע שזה שיש לו את החמץ – הוא לבדו עובר, בין אם הוא השוחט או הזורק, או שהוא אחד מבני חבורה.

רבי שמעון אומר: הפסח בארבעה עשר – לשמו חייב ושלא לשמו פטור...' רש"י מפרש שרבי שמעון הולך לשיטתו הכללית ששחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה [כלומר כל שחיטה שאינה